

УДК 341.18:341.23:341.9

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5\(59\)-1638-1651](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-5(59)-1638-1651)

Ювсечко Ярослав Володимирович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри міжнародної комунікації та політології, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, <https://orcid.org/0000-0003-4831-8096>

Довбенко Тетяна Володимирівна старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-3755-3771>

Коваль Наталія Вікторівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ, <https://orcid.org/0009-0000-7503-9362>

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ТА ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ: МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. Міжнародне гуманітарне право (МГП) та міжнародне право прав людини (МППЛ) є ключовими галузями права, спрямованими на захист основоположних прав людини, зокрема права на життя, гідність і гуманне поводження. Ці правові системи діють у різних контекстах, але взаємодоповнюють одна одну, створюючи комплексний механізм захисту осіб у мирний час і під час збройних конфліктів. Проте, попри значний прогрес у розвитку норм МГП та МППЛ, сучасна міжнародна спільнота стикається з серйозними викликами у забезпеченні ефективних механізмів притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах. Відсутність дієвих інструментів ускладнює реалізацію принципів справедливості, невідворотності покарання та попередження нових порушень. Мета даної статті полягає в ґрунтовному аналізі взаємодії МГП та МППЛ у контексті забезпечення відповідальності за порушення прав людини під час збройних конфліктів, зокрема в умовах російсько-українського конфлікту. У результаті проведеного аналізу було уточнено поняття «воєнних злочинів» та наведено роз'яснення щодо їхньої відмінності від військових злочинів. Розкрито вичерпний перелік воєнних злочинів, закріплений у Римському статуті та зауважено злочини, скоєні російською федерацією після повномасштабного вторгнення. Відзначено важливість чіткої класифікації злочинів за джерелом права – порушення

міжнародного гуманітарного права та порушення міжнародного права прав людини. Розкрито сутність міжнародного гуманітарного права та порушення міжнародного права прав людини і проведено порівняння цих галузей права за рядом критеріїв. Зауважено ключові міжнародно-правові акти, що регламентують ці галузі права. Охарактеризовано основні аспекти міжнародного співробітництва у розробці ефективних механізмів притягнення до відповідальності та оцінено ефективність роботи основних міжнародних організацій у цій сфері. Запропоновано низку рекомендацій для вдосконалення механізмів притягнення до відповідальності, зокрема: реформування національної судової системи, підвищення кваліфікації правоохоронців і суддів, належне документування доказів, створення спеціального трибуналу для розгляду злочинів агресії, посилення захисту свідків та розвиток міжнародної співпраці. Ці заходи сприятимуть зміцненню справедливості, захисту прав людини та відновленню довіри до міжнародного правопорядку.

Ключові слова: воєнні злочини, права людини, російсько-український конфлікт, міжнародний правовий аспект, міжнародне гуманітарне право, міжнародне право прав людини, притягнення до відповідальності.

Yuvsechko Yaroslav Volodymyrovych PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of International Communication and Political Science, Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, <https://orcid.org/0000-0003-4831-8096>

Dovbenko Tetiana Volodymyrivna Senior Lecturer at the Social and Humanitarian Disciplines Department, National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-3755-3771>

Koval Nataliia Viktorivna Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor at the Department of International Relations, Educational and Research Institute of Psychology and Social Sciences, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, <https://orcid.org/0009-0000-7503-9362>

WAR CRIMES AND HUMAN RIGHTS DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT: INTERNATIONAL LEGAL ASPECT

Abstract. International humanitarian law (IHL) and international human rights law (IHRL) are key areas of law aimed at protecting fundamental human rights, including the right to life, dignity and humane treatment. These legal systems operate in different contexts, but complement each other, creating a comprehensive mechanism for the protection of individuals in peacetime and during armed

conflicts. However, despite significant progress in the development of IHL and IHRL norms, the modern international community faces serious challenges in ensuring effective mechanisms for holding individuals guilty of war crimes accountable. The lack of effective instruments complicates the implementation of the principles of justice, the inevitability of punishment and the prevention of new violations. The purpose of this article is to thoroughly analyze the interaction of IHL and IHRL in the context of ensuring accountability for human rights violations during armed conflicts, in particular in the context of the Russian-Ukrainian conflict. As a result of the analysis, the concept of “war crimes” was clarified, and explanations were provided regarding the differences between “war crimes” and “military crimes”. The list of war crimes enshrined in the Rome Statute is disclosed, and crimes committed by the Russian Federation after a full-scale invasion are noted. The importance of a precise classification of crimes by source of law – violations of international humanitarian law and violations of international human rights law – is noted. The essence of international humanitarian law and violations of international human rights law are revealed, and a comparison of these branches of law is made according to several criteria. The key international legal acts regulating these branches of law are noted. The main aspects of international cooperation in developing effective mechanisms for bringing to justice are characterized, and the effectiveness of the work of major international organizations in this area is assessed. Several recommendations are proposed to improve accountability mechanisms, including: reforming the national judicial system, improving the skills of law enforcement officers and judges, properly documenting evidence, establishing a special tribunal to try crimes of aggression, strengthening witness protection, and developing international cooperation. These measures will contribute to strengthening justice, protecting human rights, and restoring trust in the international legal order.

Keywords: war crimes, human rights, Russian-Ukrainian conflict, international legal aspect, international humanitarian law, international human rights law, prosecution

Постановка проблеми. Воєнні злочини є одними з найбільш тяжких порушень міжнародного гуманітарного права за своїм характером, масштабами та наслідками. Такі злочини передбачають вчинення дій, які завдають страждань цивільному населенню, порушують права військовополонених, а також стосуються використання незаконних засобів і методів ведення війни. Міжнародне гуманітарне право має не лише визначати ці дії, але і забезпечувати ефективні механізми притягнення винних до відповідальності [1]. Міжнародне гуманітарне право спрямоване на захист основоположних прав людини під час збройних конфліктів, зокрема права на життя, гідність і

гуманне поводження. Однак нині не існує достатньо ефективних міжнародних механізмів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у таких злочинах, що ускладнює реалізацію принципів справедливості та невідворотності покарання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджувана тема широко висвітлюється в працях українських вчених. У наукових розвідках М. О. Волошиної та С. В. Пенькова [2], а також В. Ю. Кузнецової та М. М. Маркова [3] було уточненню поняття воєнного злочину. У свою чергу, В. І. Бак та М. С. Медведєва розглянули основні аспекти прав людини в міжнародному праві, гарантії їх дотримання та захисту, а також концепції міжнародного гуманітарного права [4]. Оцінка перспективи взаємодії України з міжнародними організаціями в умовах війни була надана в статті С. Г. Денисюк та Я. Ф. Фокіна [5]. У дослідженні Н. І. Савенка проаналізовано дотримання прав людини під час російсько-української війни [6]. Проблеми притягнення винних до кримінальної відповідальності за воєнні злочини розкриває Д. І. Сирота [7].

Дане дослідження доповнює існуючі напрацювання через дослідження взаємодії міжнародного гуманітарного права (далі МГП) та міжнародного права прав людини (далі МППЛ) у контексті притягнення до відповідальності за порушення прав людини під час збройних конфліктів.

Метою статті є ґрунтовне дослідження й аналіз взаємодії міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини з метою з'ясування їхнього впливу на забезпечення притягнення до відповідальності осіб, винних у порушеннях прав людини, що вчиняються в умовах збройних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. Часто різниця між поняттями «військових» та «воєнних» злочинів ігнорується, що викликає плутанину та призводить до некоректного трактування правових норм. При цьому належне трактування цих понять дозволяє чітко визначити межі відповідальності сторін збройного конфлікту, кваліфікувати окремі діяння відповідно до норм міжнародного права та забезпечити ефективно притягнення винних до відповідальності. Так, поняття «військовий злочин» стосується, насамперед, війська (армії), збройних сил і військової служби, тоді як «воєнний злочин» безпосередньо відноситься до війни. Отже, відмінність у даних поняттях полягає в тому, що військо є постійним, а війна – періодичним явищем. Відповідно, *воєнні злочини* в найбільш загальному розумінні передбачають порушення законів і звичаїв війни та належать до сфери виключно міжнародного кримінального права [3]. У свою чергу, поняття *військових кримінальних правопорушень* визначено статтею 401 Кримінального кодексу України, де значиться, що «військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти

встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів» [8]. Відповідно, об'єктом військових злочинів є встановлений законодавством України порядок несення або проходження військової служби. Об'єктом воєнних злочинів є сформовані протягом століть правила ведення бойових дій і поводження з військово-полоненими та цивільним населенням, які згодом набули форму законів і звичаїв війни [2]. Саме воєнні злочини є предметом розгляду даного дослідження. Пункт 2 статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду (далі – Римський статут) визначає воєнні злочини як грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року. Зокрема, це стосується наступних діянь проти осіб або майна, що охороняються згідно з положеннями відповідної Женевської конвенції (Рис. 1).

У Римському статуті поняття «воєнні злочини» означає грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме будь-яке з таких діянь проти осіб або майна, що охороняються згідно з положеннями відповідної Женевської конвенції:	умисне вбивство
	катування або нелюдське поводження, в тому числі біологічні експерименти
	умисне заподіяння сильних страждань або тяжких тілесних ушкоджень чи шкоди здоров'ю
	широкомасштабне знищення та привласнення майна, що не викликано військовою необхідністю і вчинене незаконно та безглуздо
	примусення військовополоненого або іншої особи, що перебуває під захистом, до служби у збройних силах ворожої держави
	умисне позбавлення військовополоненого або іншої особи, що перебуває під захистом, права на справедливий і звичайний суд
	незаконна депортація або переміщення чи незаконне позбавлення волі
взяття заручників	
інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародних збройних конфліктах у встановлених рамках міжнародного права	

*Рис. 1. Перелік воєнних злочинів, закріплений у Римському статуті
Джерело: сформовано авторами за [9]*

Після повномасштабного вторгнення російською федерацією (рф) було вчинено численні воєнні злочини, у тому числі:

- бомбардування цивільних об'єктів (житлових будинків, лікарень, шкіл, дитячих садочків, ринків тощо);
- вбивства мирних жителів, у тому числі літніх людей, жінок і дітей;
- знущання, тортури, катування, зґвалтування військовополонених і цивільних осіб;

- викрадення людей, у тому числі дітей, затримання, примусове переміщення, утримання в заручниках;
- масова депортація українців, особливо дітей, із окупованих територій на територію рф;
- руйнування або повне знищення історичних об'єктів, пам'яток, культурних установ;
- використання заборонених видів зброї: касетних боєприпасів, протипіхотних мін, хімічної зброї;
- ведення агресивної війни проти суверенної держави;
- напади на гуманітарні конвої і блокування гуманітарної допомоги;
- вимагання та мародерство;
- пограбування та вивезення українського майна і ресурсів, зокрема зерна, промислових товарів та устаткування підприємств тощо;
- знищення сільськогосподарських угідь;
- екологічні злочини [10].

Ці дії не лише становлять воєнні злочини, але і супроводжуються масовими та систематичними порушеннями прав людини. Це зумовлює потребу у розробці ефективних механізмів притягнення винних до відповідальності, адже безкарність породжує нові злочини. Без належного покарання норми права втрачають ефективність, а захист жертв стає формальним. Водночас, притягнення злочинців до відповідальності стикається з низкою викликів, основними з яких є триваючі бойові дії, знищення доказів злочинів на окупованих територіях, брак фахівців належної кваліфікації, небажання рф видавати осіб, які підлягають міжнародному судовому переслідуванню. Більше того, рф не визнає юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (МКС) в справі про злочин агресії, що дедалі більше ускладнює процес відновлення справедливості [6]. Ще однією проблемою є те, що українське законодавство та процесуальні механізми все ще не відповідають міжнародним стандартам [7].

Важливою передумовою ефективного міжнародного правосуддя є чітка класифікація порушень прав людини, що виникають у контексті збройного конфлікту. При цьому особливого значення набуває розмежування за джерелом права – порушення МГП та порушення МППЛ.

МГП діє виключно в збройному конфлікті, тоді як МППЛ може бути застосоване як у мирний час, так і в умовах збройного конфлікту. На відміну від МГП, деякі договори з МППЛ дозволяють урядам відступати від певних зобов'язань під час надзвичайних ситуацій, що загрожують життю нації [11]. Метою МГП є обмеження засобів війни та захист осіб, які не беруть участь у збройному конфлікті. МППЛ призначене для захисту основоположних прав

кожної людини. У Таблиці 1 міститься порівняння МГП та МППЛ за низкою критеріїв, що дозволить виявити особливості їх застосування у сфері захисту прав людини під час збройних конфліктів.

Таблиця 1

Порівняння МГП та МППЛ

Критерій	МГП	МППЛ
Період дії	Під час війни	Під час війни та в мирний час
Ціль	Обмеження засобів і методів ведення війни, захист жертв війни	Захист прав і свобод людини
Хто підлягає захисту	Цивільні, поранені, військовополонені	Всі особи під юрисдикцією держави
Кого зобов'язує	Держави та всі сторони конфлікту	Лише держави (частково недержавні актори)
Джерела	Женевські конвенції, Гаазькі правила	Пакти ООН, Європейська конвенція
Типи прав, що захищені правом	Право на життя, гуманне поводження, захист цивільного населення, військовополонених, поранених тощо	Усі основоположні права на життя, свободу, особисту недоторканність, освіту, працю тощо
Механізми контролю та відповідальності	Міжнародні трибунали, комісії ООН, спеціальні розслідування	Комітети ООН, ЄСПЛ, міждержавні та індивідуальні скарги

Джерело: власна розробка авторів.

МГП та МППЛ важливо чітко розмежовувати, адже від цього залежить юридична кваліфікація правопорушення, а отже і механізм відповідальності. Водночас, варто враховувати, що в умовах збройного конфлікту МГП та МППЛ можуть застосовуватися паралельно. Їхня взаємодія є предметом багатьох дискусій, адже має суттєві наслідки для ведення військових операцій. Застосування прав людини в ситуаціях збройного конфлікту було вперше згадано Міжнародним Судом у консультативному висновку 1996 р. про законність загрози ядерною зброєю або її застосування. Суд зауважив, що захист, передбачений Міжнародним пактом про громадянські та політичні права, не припиняється в умовах війни. Так, право не бути довільно позбавленим життя застосовується і в ході війни. При цьому той факт, чи мало місце довільне позбавлення життя, має вирішуватися на основі *lex specialis*, а саме правом, застосованим у збройному конфлікті. Це можна інтерпретувати як пояснення взаємодії МГП та МППЛ, тобто, МППЛ є застосовним у всі часи, являючи собою *lex generalis*, а МГП, яке застосовується за наявності збройного

конфлікту, визначається як *lex specialis*. Інакше кажучи, якщо МГП та МППЛ перебувають у конфлікті, в умовах війни МГП має перевагу [11].

МГП має критичне значення для забезпечення відповідальності за воєнні злочини і є сукупністю норм, які визначають правила ведення збройних конфліктів та забезпечення захисту осіб, що не беруть участь у бойових діях. Основні норми МГП закріплені у Женевських конвенціях 1949 року та їх додаткових протоколах (рис. 2).

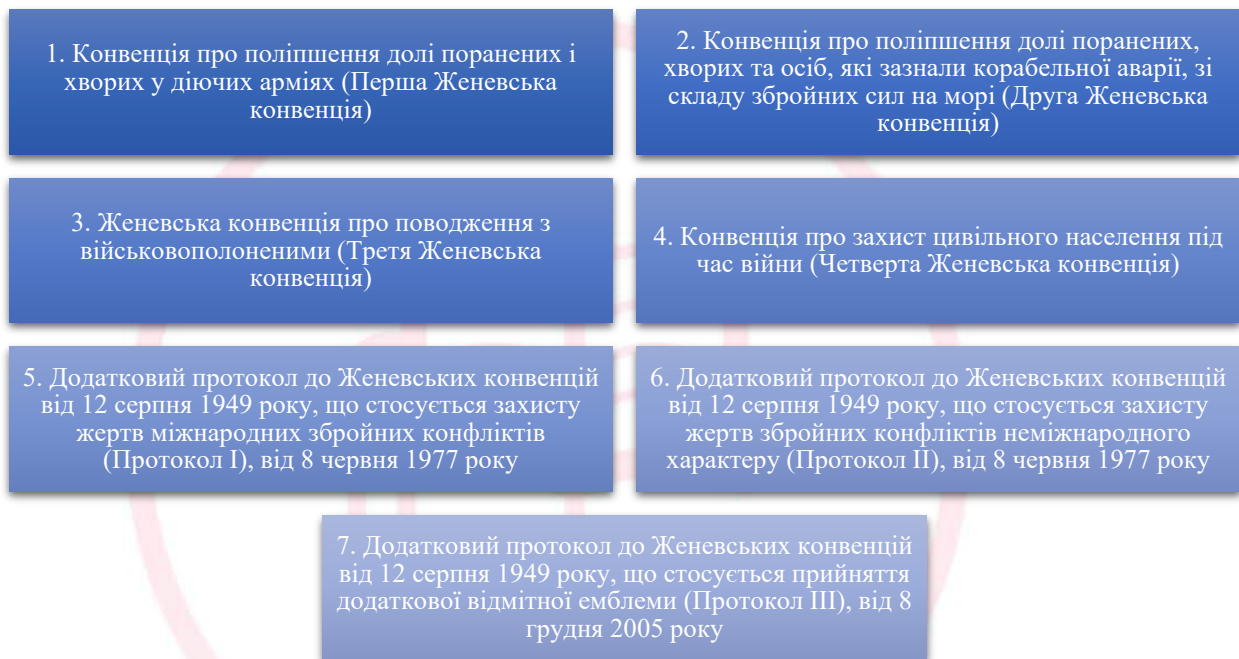

Рис. 2. Женевські конвенції 1949 року та додаткові протоколи
Джерело: узагальнено авторами на основі [1].

Женевські конвенції суттєво розширили перелік осіб, що перебувають під їх захистом і фактично кодифікували міжнародні закони та звичаї війни. Насьогодні Женевські конвенції і протоколи до них підписали та ратифікували 194 країни, а отже вони є застосовними в будь-якому збройному конфлікті. Також, ці документи були підписані та ратифіковані Україною, а отже є частиною національного законодавства [2]. Інша група міжнародних договорів щодо обмеження методів і засобів ведення війни, зауважена на Рисунку 3.

Гаазька конвенція (IV) про закони та звичаї війни на суходолі 1907 р. з Додатком: Положення про закони та звичаї війни на суходолі 1907 р.	Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту і два Додаткових протоколи до неї
Конвенція про заборону використання касетних боєприпасів	Конвенція про заборону розробки, виробництва та нагромадження запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення 1972 р.
Конвенція про заборону воєнного або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище, Нью-Йорк 1976 р.	Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію 1980 р.
Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї і про її знищення 1993 р.	Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва та передачі протипіхотних мін і про їхнє знищення 1997 р.

Рис. 3. Конвенції МГП про заборону або обмеження засобів і методів ведення війни

Джерело: узагальнено авторами.

Зауважені на Рисунку 3 документи доповнили норми МГП, встановивши конкретні заборони або обмеження щодо засобів і методів ведення війни. Як і Женевські конвенції, вони спрямовані на мінімізацію шкоди цивільному населенню, а також захист культурних цінностей і довкілля.

Переходячи до розгляду МППЛ, доцільно зауважити важливість «Міжнародного білля про права людини», прийнятого Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1948 році, який став основою для інших міжнародних документів із прав людини. Окрім «Міжнародного білля про права людини» та пактів, що були ухвалені у 1966 році та є його частиною, існують й інші міжнародні та регіональні договори з прав людини (Рис. 4).

Конвенція про запобігання і покарання за злочини геноциду (СРСГ) (ухвалена 1948 року і набула чинності 1951 року)	Конвенція про статус біженців (КСВ) (ухвалена 1951 року і набула чинності 1954 року)	Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (КЛРД) (ухвалена 1965 року і набула чинності 1969 року)	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) (набула чинності 1981 року)
Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти катувань (КПП) (ухвалена 1984 року і набула чинності 1987 року)	Конвенція про права дитини (КПД) (ухвалена 1989 року і набула чинності 1990 року)	Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей (МКПТМ) (ухвалена 1990 року і набула чинності 2003 року)	Конвенція про права інвалідів (КПІ) (набула чинності 3 травня 2008 року)
Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (ухвалена 2006 року і набула чинності 2010 року)	Африканська хартія прав людини та народів для Африки 1981 року, чинна з 1986 року	Американська конвенція з прав людини для країн Америки 1969 року, чинна з 1978 року	Європейська конвенція з прав людини для Європи 1950 року створення, чинна з 1953 року

Рис. 4. Міжнародні та регіональні договори з прав людини
Джерело: узагальнено авторами за [4].

Попри відмінності в підходах до захисту прав людини, в умовах збройного конфлікту МГП та МППЛ мають спільну мету – мінімізувати страждання цивільного населення. Тому їхня взаємодія важлива для належної кваліфікації воєнних злочинів і формуванні відповідних механізмів відповідальності, які враховують транснаціональний характер цих злочинів, що зумовлений їхнім здійсненням в умовах міжнародних конфліктів та тягне за собою наслідки далеко за межі однієї юрисдикції. Воєнні злочини часто виходять за межі одного конфлікту та можуть масово порушувати права людини [7].

Зауважене вказує на необхідність міжнародного співробітництва в процесі розробки ефективних механізмів відповідальності за такі правопорушення. Зокрема, важливою є співпраця з міжнародними організаціями та міжнародними судами, адже їхній досвід у розгляді справ про воєнні злочини забезпечує об'єктивний розгляд таких справ і підвищує шанси на притягнення винних до відповідальності.

У контексті зауваженого доцільно розглянути співпрацю з окремими провідними міжнародними організаціями. Першою пропонується розглянути Організацію Об'єднаних Націй (ООН), яка має у своєму арсеналі такі методи забезпечення миру та безпеки на міжнародному рівні, як дипломатія, примусові заходи, процеси відбудови миру в післявоєнний період. Та попри те, що ООН брала участь у розробці міжнародного гуманітарного права, в

умовах війни в Україні зусилля організації переважно були неефективними. Ситуація погіршується постійним членством РФ у Раді Безпеки, яку постійні члени Ради не наважуються вилучити, адже це може зруйнувати організацію. Сьогодні ООН показує ефективність у гуманітарній сфері, однак є пасивною в питаннях охорони здоров'я і, тим більше, в питаннях безпеки. Ще однією важливою в контексті досліджуваної теми організацією є МКС зі штаб-квартирою в Гаазі, заснований Римським статутом у 1998 році. МКС доповнює національні суди, а його юрисдикція охоплює такі злочини, як геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочин агресії. МКС втручається в тих випадках, коли держава не здатна належно проводити розслідування злочинів і кримінальне переслідування злочинців. Слід зауважити, що Україна протягом тривалого часу не здійснювала ратифікації Римського статуту, хоча ця міжнародна угода була підписана нею ще у 2000 році. Проте ратифікації не відбулося, адже виникли певні проблеми з імплементацією угоди в національну правову систему [5].

Ратифікація Римського статуту Україною відбулася 21 серпня 2024 року із прийняттям Закону України про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправки до нього [12]. Це мало декілька важливих аспектів. По-перше, ратифікація Римського статуту надала державі інструменти для притягнення до відповідальності політичного та військового керівництва, а також військовослужбовців РФ, які вчинили особливо тяжкі злочини на території України та щодо її громадян. По-друге, це дозволяє Україні брати участь у діяльності МКС як повноцінного члена Римського статуту. По-третє, ратифікація є невід'ємним етапом європейської інтеграції України, адже вона передбачена в Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Окрім того, ратифікація Римського статуту позитивно впливає на репутацію України як держави, яка підтримує принципи міжнародного правосуддя [13].

Висновки. Притягнення винних осіб до відповідальності є ключовим елементом міжнародного права щодо забезпечення справедливості та боротьби з безкарністю за серйозні порушення МГП та МППЛ. Проведений в роботі аналіз дозволяє сформулювати наступні рекомендації:

- проведення подальшого вдосконалення національної судової системи;
- підвищення кваліфікації правоохоронних органів і суддів;
- належне документування доказів злочинів, що стане основою для майбутніх судових процесів у МКС;
- розвиток міжнародної співпраці;
- розгляд можливості для створення міжнародного трибуналу або гібридного суду для розгляду злочинів агресії та інших серйозних порушень;

- розгляд можливості позбавлення рф статусу постійного члена Ради Безпеки;
- впровадження ефективних заходів захисту свідків та інших учасників судового процесу [6; 7].

Зазначені рекомендації дозволять створити більш ефективну систему притягнення винних до відповідальності, посилити захист прав людини в умовах збройного конфлікту та зміцнити довіру до міжнародного правопорядку. Подальшим напрямом наукових досліджень може бути аналіз взаємодії МГП та МППЛ у контексті збройних конфліктів нового типу: гібридних воєн, кіберзагроз тощо.

Міжнародне гуманітарне право та міжнародне право прав людини, незважаючи на різні сфери дії, є взаємодоповнюючими інструментами захисту людини в умовах війни. Порушення, вчинені рф, є систематичними й масштабними, що вимагає комплексної міжнародної реакції. Вдосконалення національних і міжнародних механізмів відповідальності є критично важливим для зміцнення глобального правопорядку.

Література:

1. Живиця Д. Д. Воєнні злочини та відповідальність: роль міжнародного права. *Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди відзначення Міжнародного дня прав людини (м. Київ, 5 грудня 2024 року)*. Київ: ДНДІ МВС України, 2024. С. 105–108. URL: <https://surl.li/mnijww> (дата звернення: 14.05.2025).
2. Волошина М. О., Пеньков С. В. Щодо визначення поняття воєнного злочину. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (21 жовтня 2022 року)* / упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 89–94. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5020/3/Tezy_21-10-22_1-12-22%20Av.pdf#page=89 (дата звернення: 14.05.2025).
3. Кузнецова В. Ю., Марков М. М. Визначення відмінності понять «воєнний злочин» і «військовий злочин». *Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (8 листопада 2024 року)* / упор. Р. М. Андрусишин. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 139–142. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8621/1/08_11_2024.pdf#page=139 (дата звернення: 14.05.2025).
4. Бак В. І., Медведева, М. С. Співвідношення міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. № 2 (15). С. 277–283. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(15\)-2024-277-283](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(15)-2024-277-283) (дата звернення: 14.05.2025).
5. Денисюк С. Г., Фокін Я. Ф. Перспективи співпраці України з міжнародними організаціями в контексті російсько-українського конфлікту: аналіз і прогнози. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. № 3 (16). С. 348–359. [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(16\)-2024-348-359](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(16)-2024-348-359) (дата звернення: 14.05.2025).
6. Савенко Н. І. Аналіз дотримання прав людини під час російсько-української війни: цивільні заручники – виклик для глобального світу, питання врегулювання. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2024. № 27. С. 133–139. <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2023-14-27-133-139> (дата звернення: 14.05.2025).

7. Сирота Д. І. Проблеми притягнення винних до кримінальної відповідальності за воєнні злочини, вчинені в Україні під час російсько-української війни. *Problems of implementing legal norms under modern challenges : Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. С. 229–262. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-400-9-11> (дата звернення: 14.05.2025).

8. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 9 трав. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 14.05.2025).

9. Римський статут міжнародного кримінального суду : Статут Міжнар. судів від 17.07.1998 : станом на 21 серп. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 14.05.2025).

10. Толстоносов Ю. М. Закони ведення війни та воєнні злочини рф в Україні. *Актуальні проблеми діяльності складових сектору безпеки і оборони України (до 10-ої річниці створення Національної гвардії України) : тези Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 жовтня 2024 року)*. Харків: Вид-во НАНГУ, 2024. С. 729–732. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/24039/1/Zbirnsk_tez_konfer._24.10.2024-21.pdf#page=729 (дата звернення: 14.05.2025).

11. Міжнародне гуманітарне право. *Інститут гуманітарного права*. URL: <https://ihlaw.org/mizhнародne-gumanitarne-pravo/> (дата звернення: 14.05.2025).

12. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього : Закон України від 21.08.2024 № 3909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (дата звернення: 17.05.2025).

13. Що означає ратифікація Римського статуту для України. *ЮРЛІГА*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/231201_shcho-oznacha-ratifkatsya-rimskogo-statutu-dlya-ukrani (дата звернення: 14.05.2025).

References:

1. Zhyvytsia, D. D. (2024). Voienni zlochyyny ta vidpovidalnist: rol mizhнародnoho prava [War crimes and responsibility: the role of international law]. In *Zbirnyk materialiv IV Mizhнародnoi naukovo-praktychnoi konferentsii z nahody vidznachennia Mizhнародnoho dnia prav liudyny – Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference Dedicated to the International Human Rights Day*. (pp. 105–108). Kyiv: DNNDI MVS Ukrainy. Retrieved from <https://surl.li/mnijww> [in Ukrainian].

2. Voloshyna, M. O., & Penkov, S. V. (2022). Shchodo vyznachennia poniattia voiennoho zlochyynu [On the definition of the concept of war crime]. In L. V. Pavlyk & U. O. Tsmots (Eds.), *Teoriia ta praktyka protydii zlochyynnosti u suchasnykh umovakh – Theory and Practice of Crime Prevention in Modern Conditions*. (pp. 89–94). Proceedings from the International Scientific and Practical Conference (October 21, 2022). Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Retrieved from https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5020/3/Tezy_21-10-22_1-12-22%20Av.pdf#page=89 [in Ukrainian].

3. Kuznietsova, V. Yu., & Markov, M. M. (2024). Vyznachennia vidminnosti poniat “voiennyi zlochyyn” i “viiskovy zlochyyn” [Defining the difference between the concepts of “war crime” and “military crime”]. In R. M. Andrusyshyn (Ed.), *Teoriia ta praktyka protydii zlochyynnosti v umovakh pravovoho rezhyму voiennoho stanu – Theory and Practice of Combating Crime under Martial Law* (pp. 139–142). Proceedings from the International Scientific and Practical Conference (November 8, 2024). Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Retrieved from https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/8621/1/08_11_2024.pdf#page=139 [in Ukrainian].

4. Bak, V. I., & Medvedieva, M. S. (2024). Spivvidnoshennia mizhnarodnoho humanitarnoho prava ta mizhnarodnoho prava prav liudyny [Correlation between international humanitarian law and international human rights law]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys – Irpin Law Journal*, 2(15), 277–283. Retrieved from [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(15\)-2024-277-283](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(15)-2024-277-283) [in Ukrainian].

5. Denysiuk, S. H., & Fokin, Ya. F. (2024). Perspektyvy spivpratsi Ukrainy z mizhnarodnymi orhanizatsiiami v konteksti rosiisko-ukrainskoho konfliktu: analiz i prohnozy [Prospects of Ukraine's cooperation with international organizations in the context of the Russian-Ukrainian conflict: Analysis and forecasts]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys – Irpin Law Journal*, 3(16), 348–359. Retrieved from [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(16\)-2024-348-359](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(16)-2024-348-359) [in Ukrainian].

6. Savenko, N. I. (2024). Analiz dotrymanna prav liudyny pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny: tsyvilni zaruchnyky – vyklyk dlia hlobalnogo svitu, pytannia vrehuliuvannia [Analysis of human rights compliance during the Russian-Ukrainian war: Civilian hostages – a challenge to the global world, a question of regulation]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Pravo – Bulletin of Mariupol State University. Series: Law*, (27), 133–139. Retrieved from <https://doi.org/10.34079/2226-3047-2023-14-27-133-139> [in Ukrainian].

7. Syrota, D. I. (2024). Problemy prytiakhennia vynykh do kryminalnoi vidpovidalnosti za voieni zlochyny, vchyneni v Ukraini pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny [Problems of bringing perpetrators to criminal liability for war crimes committed in Ukraine during the Russian-Ukrainian war]. In *Problems of implementing legal norms under modern challenges. Scientific monograph*. (pp. 229–262). Riga, Latvia : Baltija Publishing. Retrieved from <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-400-9-11> [in Ukrainian].

8. Criminal Code of Ukraine: Code of Ukraine of April 5, 2001 No. 2341-III, as of May 9, 2025. (2025). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].

9. Rome Statute of the International Criminal Court: Statute of International Courts of July 17, 1998, as of August 21, 2024. (2024). Retrieved from Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text [in Ukrainian].

10. Tolstonosov, Yu.M. (2024). Zakony vedennia viiny ta voieni zlochyny RF v Ukraini [Laws of war and war crimes of the Russian Federation in Ukraine]. In *Aktualni problemy diialnosti skladovykh sektoru bezpeky i oborony Ukrainy – Current Issues of the Security and Defense Sector of Ukraine*. (pp. 729–732). Proceedings from the scientific conference (October 24, 2024). Kharkiv: Vyd-vo NANHU. Retrieved from http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/24039/1/Zbirnsk_tez_konfer._24.10.2024-21.pdf#page=729 [in Ukrainian].

11. Mizhnarodne humanitarne pravo [International humanitarian law]. (n.d.). *Institut humanitarnoho prava – Institute of Humanitarian Law*. Retrieved from <https://ihlaw.org/mizhnarodne-gumanitarne-pravo/> [in Ukrainian].

12. On the ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court and its amendments: Law of Ukraine of August 21, 2024 No. 3909-IX. (2024). Retrieved from Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> [in Ukrainian].

13. Shcho oznachaie ratyfikatsiia Rymskoho statutu dlia Ukrainy [What does the ratification of the Rome Statute mean for Ukraine]. (2023). *YURLIGA*. Retrieved May 14, 2025, from Retrieved from https://jurliga.ligazakon.net/analytics/231201_shcho-oznacha-ratifkatsya-rimskogo-statutu-dlya-ukrani [in Ukrainian].